The article "The use of multimedia technologies as a means of developing the project culture of future vocational education teachers" is devoted to the study of the impact of the use of multimedia technologies on the formation of the project culture of future vocational education teachers.

The article discusses the relevance of using multimedia in the learning process and methods of their implementation to improve the level of project culture of students of pedagogical specialties. The positive aspects of using multimedia technologies, such as increasing interactivity, increasing students' interest and motivation, developing creative skills and teamwork, are explored.

The authors provide examples of successful use of multimedia in teaching practice and recommendations for their effective application to achieve the goal.

Further research in the field of using multimedia technologies to develop the project culture of future vocational teachers can be aimed at studying specific methods and strategies for implementing these technologies in the educational process. Additional research may include analysing the effectiveness of various multimedia tools in shaping project culture, studying the impact of such learning on students' academic achievements and their preparation for professional activities. Another important area could be to study the impact of multimedia technologies on students' motivation to learn and their readiness to use innovative methods in their future teaching practice.

Key words: *professional education, multimedia, multimedia technologies, development of project culture, introduction of multimedia technologies in the educational process, Internet information resources, formation of project culture of future teachers.*

УДК 378

Олександра Ткаченко
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
ORCID ID 0009-0001-4832-769X
DOI 10.24139/2312-5993/2024.01-02/333-342

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ЧЕРЕЗ ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті висвітлено особливості інноваційних підходів до вивчення іноземних та філософське підґрунтя їхнього розвитку, а також пошук можливостей подальшого вдосконалення процесу навчання іноземних мов через застосування новітніх інформаційних комунікаційних технологій. На основі застосування загальнонаукових (аналіз, синтез, узагальнення, систематизація) та конкретно-наукових (порівняльно-зіставний аналіз) методів дослідження розкрито сутнісні особливості втілення інновацій в процесі навчання іноземних мов. Сфокусовано увагу на нероздільності вивчення мови та соціокультурного середовища спілкування. Представлено характеристику ігрових технологій, які можуть бути застосовані у процесі навчання іноземних мов.

Ключові слова: *інноваційні технології, соціокультурне середовище, гейміфікація, процес навчання іноземних мов, цифрові комунікаційні засоби, новітні інформаційні комунікаційні технології, самоосвіта, комп'ютерні ігри.*

Постановка проблеми. Необхідність вивчення іноземних мов у сучасному глобалізованому світі набуває нового сенсу. Сутність мови,

відображення культури народу у мові, здатність подолати труднощі у вивченні мови через розуміння світоглядних особливостей носіїв певної мови, розвиток та вдосконалення підходів до вивчення іноземної мови продовжують бути темою вивчення філософії, педагогіки, психології та інших наук. Впровадження інноваційних підходів до вивчення іноземних мов є предметом філософського пошуку. В наш час значну роль серед інновацій відіграють інформаційні комунікаційні засоби, які активно застосовуються у процесі вивчення іноземних мов.

Аналіз актуальних досліджень. Тема сучасних інновацій у вивченні іноземних мов та їх філософського осмислення розглядалась такими науковцями, як К. Копп, Л. Нільсон, Г. Моттерем, І. Гонтаренко, А. Шайнер, О. Панфілов та багатьма іншими. Незважаючи на ґрунтовне дослідження цієї теми вищезазначеними науковцями, вона потребує подальшої розробки і вдосконалення, зважаючи на стрімкий розвиток і появу нових цифрових комунікаційних засобів та технологій, що містять в собі невичерпний ресурс, і можуть докорінно змінити концепцію навчального процесу.

Мета статті – висвітлення особливостей інноваційних підходів до вивчення іноземних та філософське підґрунтя їхнього розвитку, а також пошук можливостей подальшого вдосконалення процесу навчання іноземних мов через застосування новітніх інформаційних комунікаційних технологій.

Методи дослідження. Для реалізації поставленої мети нами було використано комплекс методів, зокрема загальнонаукових: аналіз, синтез, узагальнення, систематизація, які застосовувались для з’ясування стану розробленості проблеми; конкретно-наукових: порівняльно-зіставний аналіз для з’ясування особливостей втілення інновацій в процесі навчання іноземних мов.

Виклад основного матеріалу. Завдяки мові реалізується специфічна людська форма передачі соціального досвіду, адже у кожній мові вміщено соціальний досвід кожного конкретного суспільства. В результаті прямого зв’язку мови з різними аспектами суспільного життя у словнику, як у дзеркалі, відображається життя кожного народу, його історія, зв’язок з іншими народами. Історія кожної окремої мови невід’ємна від історії народу, що ним володіє (Шайнер, 2016).

Так, можемо стверджувати, що великий потік інформації вимагає застосування методів навчання іноземних мов, які дозволяють надати знання, забезпечити високий рівень опанування та

закріплення матеріалів на практиці. Людина як субстрат соціальності відтворюється у процесі комунікації. Комунікативна діяльність становить рівень суспільства, фіксуючись у спільних ідеалах, уявленнях та цінностях. Тому, одним із пріоритетних напрямків сучасних філософських досліджень постає філософія мови взагалі, бо мова являє собою найвищий рівень просторової структури.

У ході вивчення іноземної мови тісно переплітаються і взаємодіють закони загальної культури, традицій, мовно-культурної специфіки, галузевого спрямування. Доцільно враховувати власне мовну складову, вербальні виявлення ментальності народу, що закладені в мові (Шайнер, 2016).

Першим теоретиком у царині викладання мови, який філософськи осмислив зв'язок мови та культури, був Вільгельм фон Гумбольдт (Верещагіна, 2009). Учений на багато років випередив наукову думку свого часу, вказавши на важливість вивчення культури народу. Провідною думкою в концепції Гумбольдта є антропологічний підхід до мови, за якого вивчення мови повинно здійснюватись у зв'язку зі свідомістю та мисленням людини, її культурою та духовним життям (Кочерган, 2003).

У працях Гумбольдта ми знаходимо витоки ідей про вивчення іноземних мов, зв'язок мови народу та мислення, про різні картини світу, про відмінність у мовних кодах тощо. Гумбольдт пропонує два абсолютно різні способи вивчення мов: один — для розвитку навичок розуміння, мовлення, письма, другий загальний — для проникнення в суть мов та їх взаємозв'язку а також їхнього впливу на людський дух загалом (Гумбольдт, 1985). Із другого способу, на нашу думку, починається вивчення мов у контексті взаємодії культур.

Порівнюючи структури й етапи розвитку мов, Гумбольдт створив підвалини для подальшого розуміння вивчення та викладання мови і культури. Великою мірою завдяки його здобуткам ми можемо говорити про взаємодію культур, труднощі вивчення іноземної мови, накладання культурних картин світу власних і іноземних під час входження у інше лінгвокультурне середовище (Верещагіна, 2009).

Спираючись на висновки Гумбольдта, можемо стверджувати, що потрібно не просто вчити іноземну мову, а готуватись увійти в інше лінгвокультурне середовище, зрозуміти його особливості і подолати комунікативні перешкоди.

Іноземні мови відіграють у житті освіченої людини важливу роль. З їх допомогою вона розширює свій кругозір, спілкується з

мешканцями інших країн, долучається до іншої культури, будує свою кар'єру тощо. Завдяки мові реалізується специфічна людська форма передачі соціального досвіду, адже у кожній мові вміщено соціальний досвід кожного конкретного суспільства. В результаті прямого зв'язку мови з різними аспектами суспільного життя у словнику, як у дзеркалі, відображається життя кожного народу, його історія, зв'язок з іншими народами. Історія кожної окремої мови невід'ємна від історії народу, що ним володіє (Шайнер, 2016).

Великий потік інформації вимагає застосування методів навчання іноземних мов, які дозволяють надати знання, забезпечити високий рівень опанування та закріплення матеріалів на практиці. Людина як субстрат соціальності відтворюється у процесі комунікації. Комунікативна діяльність становить рівень суспільства, фіксуючись у спільних ідеалах, уявленнях та цінностях. Тому, одним із пріоритетних напрямків сучасних філософських досліджень постає філософія мови взагалі, бо мова являє собою найвищий рівень просторової структури.

У ході вивчення іноземної мови тісно переплітаються і взаємодіють закони загальної культури, традицій, мовно-культурної специфіки, галузевого спрямування. Доцільно враховувати власне мовну складову, вербальні виявлення ментальності народу, що закладені в мові (Шайнер, 2016).

Відзначимо, що зазвичай щодо вивчення іноземної мови ми застосовуємо поняття «методика», і цим словом називають дуже різні речі (підходи – методи – прийоми). Проте підходи – це поняття рівня філософії (філософське питання в лінгвістиці: що таке мова з погляду її вивчення?). В аудиторії спілкування викладача зі студентом, який опановує іноземну мову, зводиться до звичних речей: слухай, дивися, вгадуй значення з контексту, запам'ятовуй, намагайся говорити, не бійся помилятись. Усе це є сукупністю певних принципів, філософією (не методом) вивчення мови.

Філософія вивчення мови іноземними фокусується і на системі цінностей, і на психології людини, вбираючи в себе поняття соціокультурного простору країни. Тим часом світова спільнота існує в системі міжнародних зв'язків, і важливим (навіть вирішальним) чинником в об'єктивуванні цього процесу, на нашу думку, виступило утворення глобальної інфраструктури, викликаної сучасними інформаційно-комунікативними інноваціями, зокрема Інтернетом.

При цьому інноваційний процес опанування іноземної мови трансформує суспільно-культурне середовище. Одним із шляхів модернізації освітньої системи України постає упровадження в навчальний процес інноваційних педагогічних технологій і методів. Філософія вивчення іноземної мови дозволяє розірвати шаблон, як потрібно вчити мову, а саме – не вчити, а засвоювати, і найпершим етапом на шляху засвоєння іноземної мови є мотивація, осмислення якої виникає в найрізноманітніших ракурсах.

Зазначимо, що однією з найпопулярніших сьогодні тем як в українській, так і зарубіжній науковій спільноті, безумовно, постає проблема інновацій, осмислення якої виникає в найрізноманітніших ракурсах. Крім пануючого раніше тлумачення в руслі економіко-політичних взаємодій, усе більший ступінь актуалізації одержує соціокультурний аспект цього явища.

Фундатор інноваційної теорії Й. Шумпетер розглядав інновацію в динаміці, тобто як інноваційний процес, упровадження нового методу. За визначенням американського дослідника Б. Твісса, інноваційний процес – це перетворення наукового знання, наукових ідей, винаходів у фізичну реальність (нововведення), яка змінює суспільство.

Філософія вивчення іноземної мови за таких умов полягає в майже цілковитій «відсутності викладача» (мовчазний викладач), коли в такий спосіб дається учневі простір для самостійного пошуку, добору варіантів вживання певних слів у контексті та побудови цілісного тексту. Тобто вмотивований учень може вдатися до такого підходу і розвиватися самостійно, гарантовано отримуючи результат.

Нами було доведено, що учня, який вивчає мову, цікавить сам процес творчості, саморозвиток, особистий внесок у засвоєння мови через спілкування, коли обмін доступними знаннями супроводжує набуття мовних навичок, а використання викладачем мови-посередника зведене до мінімуму, бо нова інформація (граматика та лексика) подається циклічно з використанням уже засвоєного матеріалу.

Викладач оптимізує процес засвоєння іноземної мови, роблячи його зручним і наголошуючи на особливості вияву лексики і граматичних закономірностей. А інноваційний підхід дозволяє переконатися в тому, що матеріал, який творять учні, глибший за більшість книжного матеріалу (підручників), оскільки в підручниках міститься багато кліше і культурно нав’язаних стереотипів. У такий спосіб увага фокусується на учневі, а не на навчальному матеріалі.

Звісно, викладач послуговується підручниками та навчальним матеріалом (аудіо, відео, тексти, теми обговорення), проте учні самі вирішують, як скористатися цим матеріалом. Такий підхід може бути цікавим, коли в підсумку потрібне не академічне досягнення, а практичне виконання завдань.

Звісно, ми звикли до того, що викладач виправляє помилки, проте часом набагато конструктивніше звикати до готових правильних формулювань, а власні помилки оформити за певною схемою. Психологи наголошують на тому, що найчастіше роблять помилки під час засвоєння чужої мови ті, хто не може змиритися з тим, що чужа мова відмінна від рідної, і формулювати свої думки треба зовсім по-іншому (Векуа, 2019).

Аналіз та узагальнення досліджень особливостей сучасного молодого покоління дають підстави констатувати, що у пошуках справжнього та значущого досвіду сучасне покоління молоді є більш незалежним, ніж їхні попередники – джерелом пошуку відповіді на власні питання для них є інтернет, водночас вони готові до особистісного спілкування для здобуття нового досвіду, але зрештою – і більше ніж попередні покоління – схильні приймати власні рішення. Це покоління також відрізняється в інших аспектах. Вони більш практичні та фінансово орієнтовані, ніж їхні попередники, мають сильнішу жагу до навчання і більшу здатність до самоосвіти (Zimmer, 2015).

Саме тому ми можемо стверджувати, що зважаючи на особливості нового покоління учнів, змінюються підходи і методи навчання, зокрема викладання іноземної мови. Вік цифровізації робить їх високотехнологічно розвиненими, активно залученими до соціальних медіа, готовими до самоосвіти і самовдосконалення. Вони спрямовані на незалежне навчання і розвиток власних вмінь за допомогою різноманітних цифрових ресурсів (Misiura, 2018).

Згідно з дослідженням, проведеним Європейською Комісією, (Study on the Impact of Information and Communications Technology (ICT) and New Media on Language Learning // EACEA 2007/09// FINAL REPORT) використання інформаційних комунікаційних технологій та мультимедіа засобів у навчальних цілях постійно збільшується, більшою мірою це стосується молодшого покоління. Найчастіше звертаються до розважальних способів вивчення іноземної мови, таких як фільми, музика, аудіо- та відеоблоги, перегляд соціальних мереж та спілкування в них. Все більшої популярності набувають

онлайн словники та перекладачі, навчальні відеоресурси, подкасти, застосунки для вивчення мов тощо.

Інформаційні комунікаційні технології в навчанні застосовуються частіше, ніж в інших сферах життя, таких як банківські послуги, покупки, комунікація з державними структурами та ін.

Зазначимо, що розвиток інформаційних технологій сприяє розширенню комунікації та співпраці міжнародних інституцій, створенню міжнародних проектів, надає можливість безпосереднього спілкування у реальному часі, знімає часові та просторові обмеження отримання необхідної інформації (Hontarenko, 2019).

Водночас інтеграція комп'ютерних та медіатехнологій в освітніх інституціях ще не відбувається достатньо швидкими темпами, оскільки вона вимагає значних змін в навчальному процесі, а в першу чергу, у мисленні та підходах працівників освіти, значного підвищення особистої кваліфікації.

Інновації навчальних інформаційних технологій привертають до себе увагу багатьох сучасних науковців. Їх ефективність на різних етапах вивчення іноземних мов була досліджена зокрема Г. Моттеремом, К. Пімом, Г. Стенлі, Д. Слоті. Аналіз доцільність застосування таких технологій, як блоги, відеоекскурсії, медіапрезентації, віртуальні подорожі, відеоконференції, віртуальні книжки, подкасти, соціальні мережі, відеопроєктори та ін. (Motteram, 2013).

Б. Томільсон, у пошуку можливостей надання учням привабливого досвіду автентичного використання мови, пропонує такі варіанти завдань з використанням інформаційних комунікаційних технологій: завдання без завдань (використання у класі уривків із віртуальних книг, журналів, коміксів, Інтернету, YouTube, телебачення, реклами, фільмів, радіо тощо, які можна переглянути поза уроком (Tomlinson, 2013).

На основі аналізу та узагальнення нами було встановлено, що однієї з найновітніших тенденцій у сфері використання інформаційних комунікаційних технологій у вивченні іноземних мов є так звана гейміфікація, тобто використання ігрової механіки, компонентів комп'ютерних ігор, ігрового мислення в неігрових середовищах, зокрема у навчальному процесі, яке сприяє залученню до виконання завдань, підвищенню мотивації навчання (Alsawaier, 2018). У роботі Алсаваєра акцентується увага на значному інтересі до комп'ютерних ігор серед різних вікових груп учнів та їх батьків, які за можливості обрали б пограти в гру, а не почитати книжку чи виконати завдання.

Наголосимо, що гра відбувається за певними “правилами”. Мета будь-якої гри полягає у виконанні поставлених завдань шляхом подолання різноманітних труднощів та перешкод. У грі важливо відстежувати кожен етап, тому що подальші кроки гравця залежать від уже досягнутих результатів. Успішне завершення кожного етапу стає запорукою належного рівня сформованості тих чи інших умінь і навичок.

Суть гейміфікації полягає у тому, що елементи гри використовуються не в ігровому середовищі, тобто опосередковано пов'язанні з отриманням знань і набуттям навичок. У першу чергу, мова йде про пізнавальний інтерес, інтерактивну взаємодію та високий рівень мотивації, які й призводять до підвищення рівня знань та вдосконалення умінь і навичок.

Сфера застосування ігрових технологій фактично є необмеженою на сьогоднішній день. Гейміфікувати можна будь-яку сферу, складну та рутинну діяльність, неігровий контекст, яким зазвичай притаманна низька мотивація. Цей процес спрямований на те, щоб не лише зацікавити індивіда та зробити захопливою рутинну діяльність, але й при цьому залишити людину в реальному світі, дозволяючи вдосконалювати саме їй необхідні уміння і навички. Завдяки своїм особливостям процес гейміфікації стає перспективним інноваційним засобом підвищення іншомовної компетентності (Пасічник, 2018).

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Необхідність вивчення іноземних мов у сучасному глобалізованому світі набуває нового сенсу. Сутність мови, відображення культури народу у мові, здатність подолати труднощі у вивченні мови через розуміння світоглядних особливостей носіїв певної мови, розвиток та вдосконалення підходів до вивчення іноземної мови продовжують бути темою вивчення філософії, педагогіки, психології та інших наук. Впровадження інноваційних підходів до вивчення іноземних мов є предметом філософського пошуку. В наш час значну роль серед інновацій відіграють інформаційні комунікаційні засоби, які активно застосовуються у процесі вивчення іноземних мов.

У результаті застосування комплексу методів наукового дослідження (загальнонаукових, конкретно-наукових) було висвітлено особливості інноваційних підходів до вивчення іноземних та філософське підґрунтя їхнього розвитку. Доведено взаємозв’язок між вивченням іноземної мови та необхідністю розуміння соціокультурного середовища, з якого вона походить. Виокремлено потреби учнів у

процесі вивчення іноземної мови, такі як зацікавленість у процес творчості, саморозвиток, прагнення до особистого внеску у засвоєння мови через спілкування. Встановлено ефективність застосування інноваційних навчальних інформаційних технологій, зокрема гейміфікації, на різних етапах вивчення іноземних мов.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми вдосконалення процесу навчання іноземних мов через застосування новітніх інформаційних комунікаційних технологій та засвідчує необхідність подальшого розроблення за такими перспективними напрямками, як гейміфікація та застосування комп'ютерних ігрових технологій у неігровому навчальному середовищі.

ЛІТЕРАТУРА

Верещагіна, Т. О. (2009). Рецепція філософії в. Фон гумбольдта в теорії міжкультурного навчання. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами», 6(8),* 448-457. Режим доступу: https://ap.uu.edu.ua/article/194 (Vereschagina, T. (2009). Reception of the W. von Humboldt philosophy in the theory of intercultural education. *Actual problems of education and upbringing of people with special needs, 6(8),* 448-457. URL: https://ap.uu.edu.ua/article/194).

Векуа, О. В. (2019). Інноваційний ракурс філософії вивчення іноземної мови. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету, 31,* 44-46 (Vekua, O. An innovative perspective on the philosophy of learning a foreign language. *Scientific Notes of the International Humanitarian University, 31,* 44-46).

Кочерган, М. (2003). *Загальне мовознавство*: підручник. Київ: Вид. центр «Академія». (Kocherhan, M. (2003). *General linguistics*. Kyiv. Akademia).

Пасічник, О. (2018). Гейміфікація процесу навчання іноземної мови студентів закладів вищої освіти. *Педагогічна освіта: теорія і практика, 24 (1-2018). Ч.2,* 344-349 (Pasichnyk, O. (2018). Gamification of foreign language teaching in higher educational establishments. *Pedagogical education: theory and practice, 2,* 344-349).

Шайнер, А. І. (2016). Іноземна мова як предмет філософської рефлексії у підготовці студентів у ВТНЗ. *Науковий огляд, 8 (29),* 1-11. Режим доступу: https://oaji.net/articles/2016/797-1478105076.pdf (Shayner, A. I. (2016). Foreign language as a subject of philosophic paradigm reflexion in training the students of higher technical educational establishments. *Scientific review, 8 (29),* 1-11).

Bevins, K. L. & Howard, C. D. (2018). Game mechanics and why they are employed: What we know about gamification so far. *Issues and Trends in Educational Technology,* 6(1), 1–21. doi: https://doi.org/10.2458/azu_itet_v6i1_bevins

Hontarenko, I. S. (2019). Information technologies in foreign language teaching. *Інноваційна педагогіка, 11,* 108-112 Режим доступу: http://www.repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/22293/1/INFORMATION%20TECHNOLOGIES%20IN%20FOREIGN%20LANGUAGE%20TEACHING.pdf

Humboldt, Wilhelm von. *Gesammelte Schriften. Ausgabe der preussischen Akademie der Wissenschaften.* Vols. I–XVII, Berlin 1903–36.

Innovations in learning technologies for English language teaching (2013). / [edited by Gary Motteram (ed.). Teaching English. Innovation Series, 45-46. URL: https://www.teachingenglish.org.uk/sites/teacheng/files/C607.pdf.

Misiura, Ya. Yu. (2018). Teaching english to generation Z. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи, 61,* 184-187.

Study on the Impact of Information and Communications Technology (ICT) and New Media on Language Learning // EACEA 2007/09// FINAL REPORT // Commissioned by: Carried out by: European Commission

Tomlinson, B. (2013). Looking out for English. *Studies in Self-Access Learning Journal, 4,* Issue 4, 253-261.

Zimmer, C. (2015). Getting to Know Gen Z: Exploring Middle and High Schoolers' for Higher Education. *Barnes & Nobles College Journal.* Retrieved from: https://goo.gl/Aae8ts

SUMMARY

Tkachenko Oleksandra. The Foreign Language Learning Process Transformation by Means of the Innovative Technologies.

The article highlights the peculiarities of the innovative approaches to foreign language acquisition, the philosophic grounds of the abovementioned approaches, as well as the ways of further development of the foreign language learning process by implementing the innovative information and communication technologies. The research is based on the application of the general scientific (analysis, synthesis, generalization, systematization) and specifically scientific (comparative analysis) research methods. The interconnection between the language learning and the sociocultural surrounding embracement is proved. The laws of general culture, traditions, linguistic and cultural specificity are closely intertwined and interacted in the course of foreign language learning. Information and communication tools, which are actively used in the foreign languages learning process, play a significant role among innovations. One of the ways to modernize the educational system of Ukraine is the introduction of innovative pedagogical technologies and methods into the educational process. The problem of modern innovations in the foreign languages study and their philosophical understanding was considered by such scientists as K. Kopp, L. Nilson, G. Motterem, I. Gontarenko, A. Shainer, O. Panfilov and many others. The characteristics of game technologies that can be used in the process of foreign languages learning learning are presented. The attention is focused in the students' aim for creativity and personal involvement in the foreign language learning process as well as the intention for self-development. Based on the analysis and generalization, we found that one of the newest trends in the use of information and communication technologies in the foreign languages study is the so-called gamification. The essence of gamification is that the elements of the game are not used in the game environment, that is, they are indirectly related to the acquisition of knowledge and the acquisition of skills. The notion that one can gamify any field, complex and routine activity, non-game context, which is usually characterized by low motivation has been stated. It is established that the gamified computer technologies prove to be effective at various stages of the foreign language acquisition process.

Key words: *innovative technologies, sociocultural environment, gamification, foreign language study, digital technologies, innovative information and communication technologies, self-education, computer games.*